

פרשת מקץ
כניסת שבת: 20:16
צאת השבת: 15:17
רבנו תם: 53:17
אופק תל אביב
ד' טבת התשפ"א

בית תורה ואהבה "עטרת מרדכי אליהו"

בית מדרשי יום וזמנו לימוד משניות והוראת הקדוש לעילוי נשמת הגפטרות. ובית המדרש לנזקקים על שם ולעילוי נשמת מרת מרן הראשון לציון המוקדש האלקי הגדול הרב מרדכי אליהו זצ"ל ולעילוי נשמת העדוקים הקדושים רבי יעקב רבי ישראל רבי מאיר ורבי אליעזר למספחת אבותיהם זצ"ל ולעילוי נשמת העדוקים: מרת הראשון לציון זצ"ל ורבי הרב חיים אברהם זצ"ל זצ"ל

פרשת השבוע
חתורת מרן
הראשון לציון זצ"ל

חסידותו של יעקב אבינו

"קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך" (ל"ב, י"א)

"קטנתי מכל החסדים" - נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשוי (רש"י עפ"י גמ' שבת ל"ב ע"א)

מדברי רש"י אנו למדים כי יעקב אבינו חשש שהבטחת ה' לשמרו לא תתמלא, משתי סיבות: א. "נתמעטו זכויותי" ב. "נתלכלכתי בחטא".

והנה כתב הרמב"ם ("פ"י מהלכות יסודי התורה הלכה ד') בעניין נביא אמת ונביא שקר: "אבל אם הבטיח על הטובה ואמר שיהיה כך וכך ולא באה הטובה שאמר - בידוע שהוא נביא שקר, שכל דבר טובה שיגזור הא-ל-אפילו על תנאי אינו חוזר". והרא"ם (רבי אליהו מזרחי בפרשת וישלח, הובאו דבריו בלחם משנה שם) הקשה על כך: מדוע, אם כן, נתיירא יעקב אבינו? הרי "כל דבר טובה... אפילו על תנאי אינו חוזר"?

למעשה הרמב"ם עצמו הקשה קושיה זו בהקדמתו לפירוש המשנה, ותייר: "ויש לדעת, שענין זה אינו אלא בין הקב"ה ובין הנביא, אבל שיאמר הקב"ה לנביא להבטיח לבני אדם בבשורה טובה במאמר מוחלט ולא בתנאי ואחר כך לא יתקיים הטוב ההוא - זה בטל ואי אפשר להיות, בשביל שלא יהיה נשאר לנו מקום לקיים בו אמונת הנבואה". כלומר, אם הקב"ה מבטיח לנביא עצמו הבטחה כלשהי, עדיין יכול הנביא לחשוש שמא עוונותיו היטו ונגרעו זכויותיו; אבל אם הנביא מתנבא לאחרים נבואה טובה - לעולם לא תתבטל ההבטחה (ועיין ברמב"ן שהסביר ממה נתיירא יעקב אבינו).

תירוצו של הרמב"ם מדויק בכתוב כאן. יעקב אבינו אומר לה' (ל"ב, י"ג): "ואתה אמרת היטב איטיב עמך". כיון שדיברת אליי - "עמך" - לכן יש מקום לחששי שמא יתמעטו זכויותי.

עוד יש להסביר באופן אחר. בדברי יעקב: "קטנתי מכל החסדים" מתגלות מידת הענווה הגדולה שהיתה בו ומידת האמת הנפלאה שלו, "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז', כ'). יודע יעקב, שאף על פי שגם בביתו של לבן קיים תרי"ג מצוות - "עם לבן גרתי, ותרי"ג מצוות שמרתי" (רש"י ל"ב, ה' עפ"י מדרש אגדה) - וגם שם הקפיד על קיום המצוות, נשא ונתן באמונה, לא פשע במלאכתו ולמד תורה בכל שעותיו הפנויות - עם זאת לא היה לימוד התורה שלו בבית לבן כלימוד התורה שלו אצל שם ועבר. לכן חשש יעקב אבינו שמא "נתמעטו זכויותי".

אך לא כן מחשבתי של הקב"ה. לא נדרש מיעקב ללמוד תורה עשרים וארבע שעות בבית לבן, אלא ללמוד רק בשעות המיועדות לכך, ולישון בשעת השינה, לאכול ולעבוד בזמנם.

עוד יש לבאר את חששו של יעקב, שמא זכות מצות ישיבת ארץ ישראל ומצות כיבוד אב ואם שקיים עשו יעמדו לזכותו. על כך אמר לו הקב"ה: כיון שהלכת בשליחות אבותיך ועם זאת שקדת בלימוד התורה וקיימת מצוות באמונה - זכויותיך עולות הרבה על זכויותי.

הנה כי כן, יעקב אבינו, בענוותנותו ובאמיתותו, חשש ש"דבר הטובה" לא יבוא אליו בשל מיעוט זכויותיו בלימוד התורה, בכיבוד אב ואם ובישיבת ארץ ישראל, אך הקב"ה קיים את כל הבטחותיו, וראוי היה יעקב לקבלן בשל זכויותיו הרבות וזיכות אבותיו.

(דברי מרדכי)

תנא דבי אליהו
חידושים בפרשה
מבית מדרשו

מצרים - משענת הקנה הרצוף

מפרשים רבים דנו בשאלה מדוע נכלא יוסף לעוד שנתיים. ידועה היא הפרשנות כי משום שיוסף פנה אל שר המשקים ואמר לו "כי אם זכרתני" - נענש ו"הזקק להיות אסור עוד שתי שנים" (רש"י שם). ונחלקו עוד המפרשים, מדוע דווקא שנתיים, וכן מה היה רע בעצם הפנייה של יוסף לשר המשקים.

חז"ל הסמיכו מעשה זה של יוסף לפסוק בתהלים, בו אומר דוד: "אשרי הגבר אשר שם ה' מקטחו ולא פנה אל רִהְבִים וְשָׁטִי קָב" (תהלים מ), ואמר כי כל הבעיה במעשה של יוסף בפנייתו אל שר המשקים, הייתה חוסר ביטחונו בה', כי היה צריך לפנות אל ה' דווקא וכלל לא אל "רִהְבִים", שבכללם הוא שר המשקים, שכן מצרים נקראת "רִהב".

המתבונן בדברי חז"ל רואה, שעיקר הבעיה היא לא בפנייה של יוסף למישהו שיציל אותו, שכן חובת האדם היא להשתדל על ההצלה וההצלחה שלו. אך יוסף לא פנה לסתם מישהו, הוא פנה אל "רִהְבִים".

מדוע הודבק למצרים הכינוי הזה? מה המשמעות שלו? "רִהְבִים" הם אנשים שמתרברבים ומתפארים בדברים של שקר. אנשים שמחונכים להיות "שָׁטִי קָב". האם אפשר לפנות לאנשים כאלה ולבקש מהם טובה, ולא סתם טובה - אלא לבקש מהם הצלה?

אחרי שאומרים חז"ל (במדרש רבה בראשית פט ג) כי על-ידי שאמר יוסף לשר המשקים "זכרתני" "והזכרתני" התווספו לו שנתיים בכלא, אומר רבי יודן: "המון ריבי רברביה שהם שָׁטִים אחרי קָב, אוי לו למי שהוא בוטח בהם". דרכם של המצרים לשוט אחרי הכוב, אוי למי שבוטח בהם. ומניין לנו שזו דרכם של המצרים? מפרעה שהיה מלכם, וידוע לנו שהייתה דרכו להבטיח ולדבר תחילה גבוהה-גבוהה, אך לבסוף לא היה פורע אפילו מקצת הבטחותיו. אפילו בסוף הגלות, כשהוא נאלץ לשחרר את בני ישראל ממצרים - לא היה זה ברצונו האמיתי, אלא בכפייה של מכת בכורות. ולא עוד, אלא אפילו אחרי ששלח אותם ממצרים ואף ביקש והתחנן "קומו צאו מתוך עמי", מיד אחר כך - מיהר לרדוף אחריהם (פרשת בשלח). למה? כי זאת תכונתו ודרך החינוך שלו. רברבנות.

מותר לאדם להשתדל, אבל בהגיון ובשכל. לא כטובע הנאחז בקש. לא לסמוך על מצרים שרגילים לשקר כמו "רִהְבִים וְשָׁטִי קָב", זה מנוגד למציאות. זה מנוגד לתכונתו של יוסף הצדיק, ועל כן הוא נתן על מעשה זה את המחיר. הוא נענש, וכך נוספו לו עוד שנתיים בבית הכלא. שנה אחת - על שאמר "זכרתני", ושנה נוספת - על שאמר "והזכרתני". כאילו יש סיכוי כלשהו ששר המשקים המצרי הזה, שהורגל כל חייו לנצל אנשים אחרים, יעשה משהו בשביל נער עברי פשוט. המציאות מראה שכך ממש גם קרה לבסוף - "ולא זָכַר שר המשקים את יוסף וַיִּשְׁכַּח", לא רק שלא זכר - אלא אף התאמץ לשכוח.

כך היה מאז ומקדם ביחסיו עם המצרים, מימי משה ופרעה ועד ימינו אלה. כך אומר הנביא ישעיהו לחזקיהו המלך: "עֲתָה הִנֵּה בְטָחָתְ לָךְ עַל מִשְׁעַנַּת הַקֶּנֶה הַרְצוּץ הַזֶּה עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִסְמָךְ אִישׁ עֲלָיו וְכָאֵל בְּכַפּוֹ וְיִנְקָבָה בּוֹ פְרָעָה מִלְּךְ מִצְרַיִם לְכָל הַבְּטָחִים עֲלָיו" (מלכים ב, יח כא).

כך היה אף בהסכמי שביתת הנשק לפני מלחמת יום כיפור, שסמכנו על המצרים שלא יקרבו נשק לגדות התעלה, ובסופו של דבר - הם קירבו לא רק "נשק קל", אלא אף טילים נגד מטוסים, ומה גם שעשו זאת באותו היום שבו חתמו על ההסכם הזה. בכל הפעמים שסמכנו על מילתם - ניגבו מאתנו קורבנות רבים של טייסים ומטוסים, וכך ממש היה במלחמת יום הכיפורים עצמה.

גם היום מי שסמוך על מילתם של המצרים, עובר על מה שאמר דוד המלך: "אשרי הגבר אשר שם ה' מקטחו ולא פנה אל רִהְבִים וְשָׁטִי קָב". ויהי רצון שיתקיים בנו תחילתו של הפסוק: "אשרי הגבר אשר שם ה' מקטחו". **אמן.**
(אביהם של ישראל על התורה)

הלכות שבת
 חפטי מרן
 הראש"צ זצ"א

דיני חזרה והנחה בשבת (המשך)

העברת סיר ע"י מי שמתיר

ז - אסור לספרדי שכבתה ה"פלטה" בביתו לבקש מאשכנזי להעביר את הסיר מן ה"פלטה" ולהניחה על ה"פלטה" בביתו.

תבשיל שיש חשש שיקדיח

ח - על פי האמור מותר להעביר תבשיל המבושל כל צרכו שנמצא על האש ויש חשש שיקדיח, ולהניחו על גבי סיר רותח אחר העומד על האש. כמו כן מותר להניח את התבשיל על גבי סיר ריקן אחר שעומד על האש [לגבי נתינת מים לתוך תבשיל שיש חשש שיקדיח, ראה פרק נ"ג, בישול אחר בישול סעיפים ל"ו, ל"ח].

הנחת מאכל בתוך סיר שעל הפלטה

ט - אסור להניח בשבת מאכל מבושל כל צרכו [כגון: ביצה או אורז מבושל כל צרכו בתוך שקית ניילון מסוג "קוקי"] בסיר החמין שמונח על ה"פלטה", כיון שזו דרך בישול ויש בזה איסור של "מיחוי כמבשל".

חימום מאכל בכלי ראשון

י - מותר לחמם בשבת מאכלים יבשים שבושלו כל צרכם על ידי נתינתם במים חמים בכלי ראשון שאינו על האש, או על ידי עירוי מים רותחים מכלי ראשון [כגון: נתינת ביצה או תפוחי אדמה שבושלו כל צרכם בערב שבת בכלי ראשון שאינו על האש, או ע"י עירוי מים רותחים עליהם מן המיחם].

עירוי מכלי ראשון על מאכל שאינו מבושל כל צרכו

יא - אסור לערות מים רותחים שיד סולדת בהם מכלי ראשון, על אוכל שאינו מבושל כל צרכו, אך מותר לערות עליו מים רותחים מכלי שני [כגון: תפוח אדמה שהוצא מהמקרר כשהוא קר ורוצים לחממו] [פרט ל"קלי הבישול"]. [לגבי נתינת מים לתוך תבשיל, ראה בפרק נ"ג, בישול אחר בישול, סעיפים ל"ו, ל"ח].

הנחת תבשיל סמוך לאש

יב - אסור להניח תבשיל שלא בושל כל צרכו סמוך לאש בשבת, אם התבשיל עלול להגיע לחום שיד סולדת בו, אפילו אם מתכוונים להסירו לאחר זמן קצר, לפני שיגיע לחום שיד סולדת בו. וטעם הדבר הוא, שחוששים שמא ישכחו את התבשיל עד שיתחמם עד כדי חום שיד סולדת בו ויעברו על איסור "בישול".

(מתוך "מאמר מרדכי שבת" פרק נ"א)

סיפור השבוע
 מעשיהם של צדיקים

מסכה עם זקן

סיפר מאיר חקאק: יום לפני שהתחילה מלחמת המפרץ הראשונה הוציא כבוד הרב מרדכי אליהו זצ"ל פסק שחייבים לגלח את הזקן, מפני שהמסכות לא אוטמות עם הזקן, וחמורה סכנה מאיסור תורה. התקשרתי לכבוד הרב ואמרתי לו שאפשר לשים שקית ניילון גדולה ושקופה, לעשות חור במקום של המסנן ולקשור את השקית בצוואר, וכך אין צורך להוריד את הזקן.

כבוד הרב ביקש שאגיע אליו ואדגים לו למה כוונתי. זה היה בלילה שבו התחילה המלחמה. נסעתי לבית הרב מכוכב יעקב דרך אל בירה, קלנדיה ושועפת, ובכל הדרך, בפעם הראשונה בחיי, לא הייתה נפש חיה בדרכים. לא חיילים, לא ערבים וגם לא כלבים. כולם פחדו ממלחמת הטילים הראשונה. כל הדרך שיננתי ששלוחי מצווה אינם ניזוקים, לא בהליכתם ולא בחזרתם.

הגעתי לבית כבוד הרב, שם חיכו לי הרב והרבנית. הדגמתי להם את מה שאמרתי, והם השתכנעו שהפתרון הוא ישים ובטוח. הוספתי ואמרתי שבשלב הזה עשו את שהצעתי לילדים, ואז קראו לזה ברדס פסיבי.

למחרת כבוד הרב הודיע בכלי התקשורת שבא אליו המהנדס מאיר חקאק והסביר מה הדרך שבה צריכים לנהוג בעלי זקן.

הערצתי את כבוד הרב על כך, מפני שצריך ענווה גדולה לשנות פסק לאחר יום ולדבר על כך בכלי התקשורת, בייחוד שהכרתי אנשים שלא היו מוכנים לזוז מעמדתם גם כשהמציאות הוכיחה אחרת.

שלי ושלכם - שלה הוא

סיפרה הרבנית רחלי בזק, נכדת הרב: סבא כיבד את סבתא יותר ממלכה. ההלכה אומרת שאדם צריך לאהוב את אשתו כגופו ולכבד אותה יותר מגופו, וכך הרב עשה. כל שנה הוא היה חוגג לה יום הולדת בבית עם הבנים והנכדים, כותב שיר לכבודה וקונה לה מתנה, כמו בכל חג וחג.

למרות שהייתה לו דעה, הוא לעולם לא סתר את דבריה בפנינו. ואם היה הולך ביחד איתה, הוא היה הולך בקצב שלה, למרות שכאשר היה הולך לבד הוא היה הולך בקצב מהיר יותר.

בסוף ימיו הוא כבר לא היה יכול לדבר, אבל הוא כתב לה פתק קטן: "כל מה שהגעתי - בזכותך הגעתי".

(אביהם של ישראל, חלק ט')

לקבלת העלון במייל

ateretme@gmail.com

☎ ☎ ☎ ☎

לזמני התפילה לשבת זו:

www.טרת-מדרכי.co.il

☎ ☎ ☎ ☎

להצטרפות ללימוד יומי מתוך מדבש

בוואטאפ שלחו "לימוד יומי" ל:

054 - 44 77 562

☎ ☎ ☎ ☎

רוצים להקדיש יום ולילה של לימוד תורה בבית מדרשנו או סלי מזון לנדקקים ל: ברכה, הצלחה, רפואה שלמה, דיווג הגון או לעילוי נשמת?
 פנו ל: בית תורה וחסד - עטרת מדרכי אליהו רחוב הרב זכריה מדאר 31 רחובות.
ateretme@gmail.com | 08-9397933 | 054-4477562

העלון מוקדש לעילוי נשמת:

שלום סלוק בן חנינה, אברהם עזרא בן לטיפה, יצחק איציק בן אסתר וסעדיה, עמר בן קני'קה, מיכאל בן גמילה, יהונתן בן מלכה, מרדכי יהושע בן צבי אלימלך, אסתר בת חווה, גילה בת ציונה, בת שבע בת ברכה, טרפו בת אציש

ת.ג.צ.ב.ה